

Odd S. Lovoll 2016. *Den Lange Overfarten: Tidlig norsk utvandring til Amerika*. Oslo, Scandinavian Academic Press, 239 s.

Anmeldt av Knut Djupedal

Den lange overfarten er den autoriserte norske oversettelsen av boka *Across the Deep Blue Sea* publisert av Minnesota Historical Press i 2015. Boka er den seneste i den livslange rekken av publikasjoner om den norske utvandringen til Amerika, forfattet av Odd Sverre Lovoll, nestoren blant forskere på temaet. Boka omtaler et lite kjent kapittel i norsk utvandringshistorie; den norske utvandringen gjennom Canada i tiden mellom 1825 og 1874. Lovoll presenterer boka på følgende måte i innledningen:

[Boka] tar for seg veksten av et transportsystem bestående av seilskip, virkninger på kystsamfunn, mannskapets sammensetning og erfaringer, herunder mannskap som rømte fra skipet. Emigrasjonen spores regionalt, og emigrantenes levekår under seilasen over Atlanteren og ilandstigningen i provinsen Quebec blir beskrevet. Kampanjen for å tiltrekke seg immigranter og bosettere blir grundig gjennomgått fra flere synsvinkler og gir ny informasjon om og innsikt i de motiverende kreftene bak den transatlantiske utvandringen. Det menneskelige dramaet i emigrasjonen blir understreket, og det samme blir de individuelle utfordringene som møtte menneskene som i seilskutetiden søkte et bedre liv langt borte fra hjemlandet (Lovoll 2016).

Boka er delt i fire kapitler. Det første gir et kort glimt av historien om europeernes inntreden i Canada, helt fra middelalderens vikinger og de første franske sjømenn som utforsket St. Lawrence-elva på 1500-tallet,

til opprettelsen av konføderasjonen i Canada i 1867. Det inneholder også et overblikk over historien om den norske utvandringen til Amerika mellom 1825 og 1850.

Neste kapittel begynner med en fortelling om en reise fra Norge til Quebec i 1854 med skipet *Fædre Minde* og en oversikt over Norges politiske og økonomiske utvikling i forhold til Europa frem mot 1850. Kapitlets hovedtema er likevel utviklingen av den norske handelsflåten etter opphevelsen av de engelske navigasjonsreglene i 1850, og konsekvensene dette fikk for det norske samfunnet og for utvandringen. Lovoll beskriver veksten i tømmerhandelen mellom Europa og Canada, denne sjøfartens innvirkning på det norske samfunnet fra distrikt til distrikt, og forholdet mellom tømmertransporten og utvandringen (i og med at tømmerkip kunne ta emigranter vestover og tømmer tilbake). Han viser hvordan dette forholdet førte både til økt velstand i Norge, men også til økt utvandring. En viktig konsekvens av denne handelen var at den endret ruten som norske emigranter fulgte til Amerika. Der utvandrere før 1850 dro gjennom amerikanske havner, spesielt New York, reiste de fleste mellom 1850 og 1874 over Quebec.

Det tredje kapitlet tar for seg den norske innvandringen gjennom Canada i disse 25 årene. I utgangspunktet skulle så å si alle norske innvandrere som landet i Canada, videre til den amerikanske midtvesten. På denne tiden vil det si statene Wisconsin, Iowa og Minnesota. Men Lovoll forteller om de kanadiske myndighetenes iherdige forsøk på å få norske innvandrere til å slå seg ned i Canada istedenfor å reise videre. Blant de som arbeidet for dette formålet, nevner han de canadiske og norske innvandringsagentene A.C. Buchanan, Helge Haugen og Christopher O. Closter. Han skriver også om to norske kolonier som ble forsøkt etab-

lert i Canada, den ene i Bury «township» sørøst for byen Quebec, den andre på Gaspe-halvøya ved munningen til St. Lawrence-elva. Historien om disse to koloniene er interessant som en nærmest ukjent del av norsk historie, men de har også interesse i en større sammenheng. Slike kolonier ble forsøkt etablert av mange immigrantgrupper over hele Nord- og Sør-Amerika, helt fra 1500-tallet. For Norge sin del er det mest kjente forsøket den norske bosetningen på Galapagos-øyene på 1920-tallet.

Det siste kapitlet tar for seg reisen som norske innvandrere måtte gjennomføre, fra Quebec gjennom Canada og til USA, fortrinnsvis Chicago, og hvordan reiseruten endret seg etter hvert som det nord-amerikanske jernbanenettet ble utbygd. Boka tar opp det målrettede – til og med nesten aggressive – arbeidet som ble gjort i USA for å trekke til seg norske innvandrere, spesielt i delstatene Minnesota, Wisconsin og Iowa, stater som den dag i dag utgjør størstedelen av «den amerikanske midt-vesten».

Boka er velskrevet og svært informativ, og gir leseren mye detaljert kunnskap om den norske utvandringen til og gjennom Canada i tiden 1850–1874. Den har svært informative og omfattende noter. Den bør leses av alle som har interesse for den norske utvandringen til Nord-Amerika, for den formidler et stykke norsk utvandrerhistorie som er lite kjent i Norge.

En sammenligning av den norske utgaven fra 2016 og den amerikanske fra 2015, gjør det klart at boka primært er skrevet for et amerikansk publikum. Blant annet er det en god del informasjon om det norske samfunnet i tiden mellom 1825 og 1850, som er, eller bør være vanlig skolelærdom i Norge, men som vil være totalt ukjent for et amerikansk eller norsk-amerikansk publikum.

Dessverre har den norske utgaven en del mangler som gjør boka mindre attraktiv enn den burde være, og gir boka som helhet et preg av hastverk. Dette begynner med omslagsbildet, som viser et skip for anker. Skipet er ikke et emigrantskip, men det norske marinefartøyet og kadettskipet «Nornen» av 1855. Så vidt jeg vet har dette skipet ingen ting å gjøre med utvandringen, likevel er dette bildet å finne både på den amerikanske og den norske utgaven av boka. Man burde kunne forvente at omslagsbildet på denne ellers så velskrevne boken, er representativt for bokens historiske tematikk. Likeledes er bokas tittel misvisende. På norsk er tittelen *Den lange overfarten. Tidlig norsk utvandring til Amerika*. Men boka er ikke en uttømmende historie om tidlig norsk utvandring til Amerika. I så fall burde den etter mitt syn ta med emner som den norske utvandringen til Amerika før 1800, spesielt utvandringen over Nederland til New Amsterdam (New York City) på 1600-tallet. Eller, hvis man avgrenser den tidlige norske utvandringen til årene 1825–1874, burde den ha tatt med (blant annet) en omtale av utvandringen av norske mormonere, en lenger fortelling om norske settlere i Texas i 1850-årene, og ikke minst, en diskusjon av den amerikanske borgerkrigens innflytelse på utvandringsstrømmen.

På engelsk heter boka *Across the Deep Blue Sea. The Saga of Early Norwegian Immigrants*. Imidlertid har omslaget på den engelske utgaven også en undertittel som ikke er å finne på den norske: «From Norway to America through the Canadian Gateway». Etter mitt syn ville hele boka fremstått som mye mer komplett, gjennomtenkt og gjennomført, hvis dette – eller noe lignende – hadde vært tittelen.

Noen vil kanskje hevde at dette er uvesentlig. Men tittelen på en bok skal gi en pekepinn på hva man har i vente, den skal være fokusert og avgrense teksten. Og når

boka handler om hvordan norske immigrantere reiste til og gjennom Canada mellom 1850 og 1874 og årsakene til at det ble slik, burde tittel og struktur fremheve dette. Som det er, virker boka mer som en samling av artikler om fire forskjellige emner enn en sammenhengende fortelling. En annen tittel ville ha endret dette. Boka mangler også en bibliografi. Dermed blir det litt vanskelig å finne frem til bokas kilder, fordi man må bla seg tilbake gjennom mange omfattende noter for å finne den første – og dermed den fullstendige – referansen. Muligens er dette et mindre problem for fagfolk, men for den alminnelige leser kan det være en utfordring.

Med det sagt, så ønsker jeg likevel å gjenta at boka er velskrevet, svært informativ, og forfatterens livslange kunnskap om norsk utvandring gjennomsyrer hver side. Boka bør leses av enhver som er interessert i den norske utvandringen til Amerika.